

бюджету, а також оживлення ділової активності та підтримка підприємств матеріальної сфери.

Сьогодні податкова політика України не відповідає економічним умовам і завданням її розвитку, не відображає специфіки періоду побудови ринкової економіки, не враховує тенденцій розвитку податкової системи економічно розвинених країн і світового досвіду в цілому. У зв'язку з цим актуальним залишається завдання забезпечити формування такої системи оподаткування, яка сприяла б розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринку з одночасним поступовим вирішенням проблеми скорочення дефіцитності бюджету та досягнення фінансової стабілізації з подальшим переходом до економічного зростання.

Інформаційні джерела:

1. Податковий кодекс України URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Сотніченко О. А. Податкова політика в Україні та її вплив на соціально-економічне зростання URL:file:///C:/Users/USER/Downloads/Npnukht_2019_25_4_8.pdf.

РІЗНОВИДИ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Кравець С.В., здоб. вищ. осв.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.Я. Андрейків**

Львівський торговельно-економічний університет

В умовах ринкових відносин податкові пільги виступають необхідною передумовою для активного використання всіх податкових інструментів з метою економічного і правового регулювання соціальних процесів, стимулювання розвитку виробництва тощо. Крім того, податкові пільги є вагомим і системним інструментом державного регулювання економічного розвитку.

Згідно з Податковим кодексом України (ст.30) податкову пільгу визначено як передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, щодо сплати ним податку та збору в меншому розмірі за наявності визначених підстав, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат. Визначення, надане українським законодавством, є широким, адже воно визначає певні підстави, за допомогою яких можна бути звільненими або частково звільненими від сплати податків, а також вбачає той факт, що платник

податку може бути не тільки звільнений від сплати податку та збору, але й звільнений частково. Водночас п. 7.1 Податкового кодексу України визначає елементи податку, а п. 7.2 фіксує, що під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування. Таким чином, податкові пільги можна вважати додатковим елементом податку. Платник податків вправі відмовитися від використання податкової пільги чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів, якщо інше не передбачено ПКУ. Податкові пільги, не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету.[1]

Використання податкових пільг у процесі оподаткування повинно відповідати низці вимог: 1) кожна пільга може використовуватися в межах сплати того чи іншого податку, як безпосередній його елемент; 2) метою звільнення від оподаткування є створення сприятливих умов для певних платників, галузей і форм господарювання, з діяльністю яких пов'язане досягнення відповідних суспільних пріоритетів; 3) використання податкових пільг повинно виступати у ролі ефективних тактичних інструментів втручання в розподільчі процеси шляхом маневрування формами організації фінансових відносин; 4) застосування пільгових режимів треба здійснювати на всій території країни незалежно від наявності вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку [2].

Найважливішим у сенсі практичного використання є класифікаційний поділ податкових пільг за елементами податку [2]: звільнення від сплати податків окремих категорій платників; коригування (зменшення) об'єкта оподаткування; коригування (зменшення) податкової бази; диференціація податкових ставок; зменшення податкового зобов'язання; використання спеціальних методів податкового обліку; продовження термінів податкового періоду; відстрочка та розстрочка сплати податків; податковий кредит.

Податкові пільги завжди були і залишаються об'єктом особливої уваги та зацікавленості всіх платників податку, оскільки наявність комплексу податкових пільг означає повне або часткове звільнення юридичних і фізичних осіб від обов'язкових платежів. В Україні податкова пільга надається шляхом:

- а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;
- б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;
- в) встановлення зниженої ставки податку та збору;
- г) звільнення від сплати податку та збору;

Маємо зазначити, що відрахування як вид пільг в галузі оподаткування полягає у виділенні окремих частин загального розміру об'єкта оподаткування задля зменшення на їх (частин) величину бази під час обчислення того чи іншого податку. Відрахування можуть бути повні (надаються всім платникам) та часткові (надаються певним категоріям платників); постійні (діють протягом тривалого періоду часу), тимчасові (діють протягом обмеженого періоду часу) та надзвичайні (надаються у випадку появи певних надзвичайних обставин); майнові (відраховується певна частина оподаткованого майна), а також прибуткові відрахування (застосовуються до частини доходу платника).

Поділена за різними класифікаційними ознаками група пільг, що є вирахуванням (вилученням), має різноманітне призначення. Так, зокрема, за характером державної політики податкові пільги поділяються на соціальні та економічні. Соціальні пільги спрямовані на податкове стимулювання досягнення соціальних цілей, зокрема, пільги, надані окремим соціально незахищеним групам громадян, наприклад податкова соціальна пільга по податку на доходи фізичних осіб. До пільг економічного характеру відносять локальні інструменти податкового регулювання, реалізація яких сприяє досягненню цілей економічного характеру.

Інший критерій поділу передбачає градацію податкових пільг за призначенням на стимулювальні та підтримуючі. Відповідно, стимулювальні пільги – це пільги, які спрямовані на заохочення дій платників податків, орієнтованих на вирішення загальнодержавних завдань, а підтримуючі пільги – спрямовані на полегшення податкового тягаря на окремих груп платників податків, що покликано забезпечити більш сприятливі умови оподаткування для підтримки певного рівня конкурентоспроможності або мінімального рівня доходу.

Водночас знижка є видом податкових пільг, що зменшує вже обчислену суму податку на певну величину, зацікавлюючи суспільство у певній діяльності платника. Знижки можуть бути: лімітовані, розмір яких є прямо чи опосередковано обмеженим; нелімітовані, коли податкова база може бути зменшена на всю суму витрат платника; встановлення зниженої ставки оподаткування; звільнення від сплати податків та зборів. Крім того, виділяють такий вид пільг, як податкові кредити, призначення яких полягає у спрямуванні щодо зменшення податкової ставки.

Класифікація податкових пільг за формами, передусім полягає у тому, що пільги щодо податку є винятками з наявної схеми нарахування конкретного виду податкового платежу, які закріплені в законодавстві та враховують особливості, що характеризують платника, об'єкт, ставки та інші умови. При цьому пільги найчастіше набувають форми повного або часткового звільнення від сплати податку.

Загалом вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування податкових пільг доводить факт існування разом із загально визнаним позитивним ефектом, яким є зниження податкового навантаження на платників, низки недоліків цього інструменту податкового регулювання, зокрема [2]:

- податкові пільги суперечать принципу обов'язковості оподаткування, що обумовлює нерівність різних платників податків у взаємовідносинах з державою щодо різних податкових платежів шляхом перекидання тягаря фінансування необхідних державних видатків на тих платників, які не мають пільг;

- податкові пільги є найбільш нестабільним елементом податкової системи, оскільки вони постійно змінюються, переглядаються, скорочуються, скасовуються або доповнюються, в результаті чого значно ускладняється процес планування та прогнозування податкових надходжень (для держави) та податкових платежів (для платників податків);

- застосування податкових пільг зумовлює нерівність платників щодо їх конкурентних переваг між собою; фактично надаючи окремим платникам податкові пільги, держава в обличчі фіскальних органів втручається у конкурентну боротьбу, порушуючи ринкову рівновагу та дестабілюючи ситуацію на ньому.

Державна підтримка у вигляді податкових пільг повинна стати важливим фактором розвитку економіки та особливим механізмом субсидування або, в іншому разі, опосередкованим державним інвестуванням в економіку країни через систему податкових витрат. Обґрунтоване використання податкових пільг здатне привести рівень податкового навантаження на платників податків у відповідність з критерієм їх платоспроможності. Проте, ефективне регулювання економічних процесів за допомогою податкових пільг потребує суттєвого науково-методичного обґрунтування з позицій системного підходу, доцільності застосування в кожному конкретному випадку, а також порівняльного оцінювання ефективності досягнення визначених цілей за допомогою різних варіантів надання податкових пільг разом з іншими інструментами державного податкового регулювання.

Інформаційні джерела:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran965#n965> (дата звернення: 13.10. 2020)

2. Безкровний О. В. Податкові пільги: сутність та сучасні підходи до ідентифікації і застосування [Електронний ресурс] / Безкровний О. В. // Науково-практичний журнал. – 2020. – №42. – с.273-278 – Режим доступу: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8027/3/>.